

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЙ У РОЗВИТОК КРЕДИТНОГО РИНКУ В ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

НАЗАРКЕВИЧ Ігор Богданович

доктор економічних наук, доцент

професор кафедри фінансового менеджменту

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5856-531X>

КОМАРОВ Сергій Володимирович

здобувач наукового ступеня доктора філософії

Львівського національного університету імені Івана Франка

Анотація. Було виявлено основні елементи впровадження інноваційних технологій: введення електронних систем, розвиток інновацій та діджиталізація. Впровадження електронних аграрних розписок, як одного з інноваційних інструментів, розширить можливості кредитування аграріїв, спрощує процес видачі та обігу розписок, а також створює можливість для сек'юритизації, що сприятиме розвитку ринку капіталу для аграрного сектору.

Ключові слова: інновації, діджиталізація, кредитний ринок, електронні системи, цифрова фінансова екосистема.

Постановка проблеми. Упродовж восьми останніх років економіка України діє в умовах гібридної війни, а після лютого 2022 року вона зазнала нових викликів. Воєнний конфлікт призводить до значних труднощів у економіці, ускладнює функціонування підприємств, змінює споживчі та інвестиційні патерни. Це має великий вплив на кредитний ринок через зміну ризиків, підвищення ставок, перерозподіл кредитних ресурсів тощо. Окрім цього воєнний конфлікт провокує зниження стійкості банківської системи через збільшення кредитних ризиків, зменшення ліквідності, а також через вплив на платоспроможність позичальників. Відтак, інновації та технології відіграють ключову роль у розвитку кредитного ринку у повоєнний

період, забезпечуючи нові можливості для фінансування та зменшуючи ризики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогоднішній день є чимало досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених, що вивчали кредитний ринок. Наприклад, обґрунтуванню сутності поняття кредитний ринок, а також його теоретичних засад посвятили свої праці такі науковці та науковиці як: Садчикова І., Ходановська В. П., Фішер Дж., Костюкевич О.. Дослідження розвитку та функціонування кредитного ринку України знайшли своє відображення у працях Миськів Г. В., Дерези В. М., Ільчука В., Шпомер Т. та інших. Варто зазначити, що незважаючи на сучасні події в Україні, на сьогоднішній день

існує не велика кількість досліджень, що розкривають проблематику розвитку та побудови кредитного ринку в умовах збройної агресії.

Мета статті – дослідити роль технологій та інновацій у повоєнному розвитку кредитного ринку України

Виклад основних результатів. Інновації – це впровадження нових ідей, концепцій, продуктів, послуг або процесів, що спричиняють покращення чого-небудь в суспільстві або галузі.

Технології включають наукові знання, методи, інструменти та матеріали, які використовуються для розробки та створення продуктів чи послуг, а також для вирішення певних завдань. Інновації часто використовують сучасні технології для досягнення певних цілей чи вдосконалення існуючих рішень.

У повоєнний період інновації та технології грають значну роль у розвитку кредитного ринку наступними способами (рис. 1).

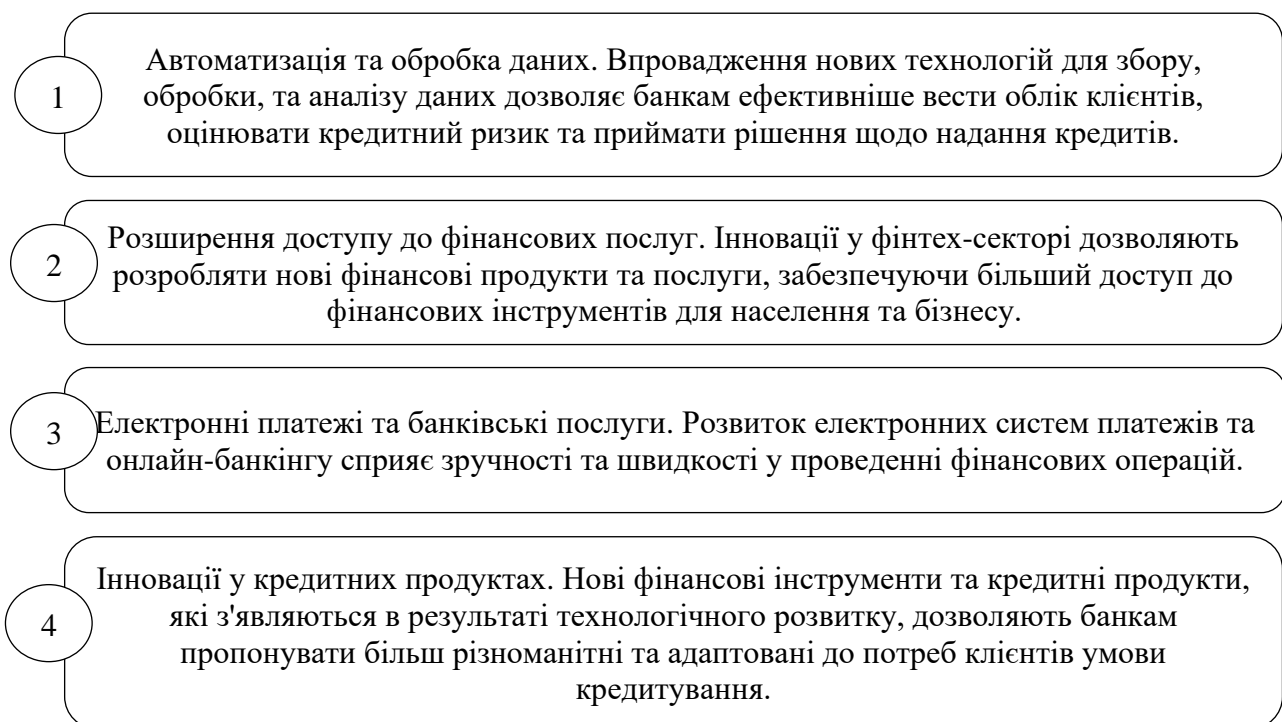

Рис. 1. Вплив інновацій та новітніх технологій на кредитний ринок держави

Джерело: Складено авторами

Отже, як видно з рисунку, інновації та новітні технології впливають на вдосконалення кредитного ринку після війни, дозволяючи банкам вдосконалювати свої послуги та забезпечувати більш широкий доступ до своїх фінансових продуктів. Окрім перелічених способів впливу технології також дозволяють банкам вдосконалювати систему управління ризиками, наприклад через виявлення шахраїв, або ж через управління

внутрішніми процесами для підвищення ефективності їх роботи.

Коли ми говоримо про технології та інновації на кредитному ринку, можемо виділити такі ключові елементи: (рис. 2).

Електронні системи – це інформаційні технології та програмні засоби, які дозволяють обробляти, зберігати та передавати дані електронним шляхом. Під час воєнного стану та після нього, електронні системи відіграють важливу роль у функціонуванні кредитного ринку,

адже вони: спрощують та пришвидшують кредитні операції, збільшують їх доступність, знижують

витрати та забезпечують зростання безпеки.

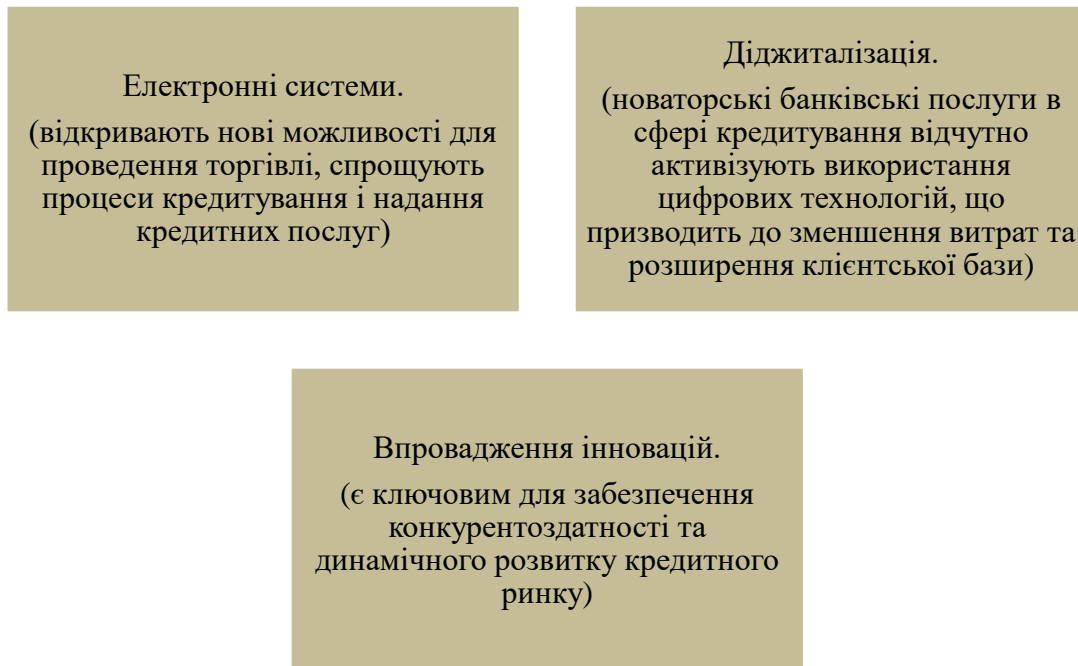

Рис. 2. Складові елементи технологій, що можуть бути впроваджені для розвитку кредитного ринку

Джерело: Складено автором за даними [1, с. 73; 2; 3].

Частиною електронних систем є системи електронного платежу, або ж СЕП. Вони представляють собою комплекс електронних рішень та технологій, які дозволяють здійснювати електронні платежі між різними сторонами. В Україні така система є запроваджена Національним банком України і її учасниками є усі банківські установи та Державна казначейська служба України. За даними НБУ, через СЕП, станом на кінець вересня 2023 року, було проведено 305,9 млн платежів на суму 157 785 млрд грн. Середній обсяг операцій за один календарний день складає понад 1,2 млн платежів на суму приблизно 636 млрд грн. Так як СЕП обслуговує понад 98% міжбанківських платежів у країні, вона вважається

найважливішою платіжною системою для України на системному рівні [4].

В період воєнного стану, а саме першого квітня 2023 року, було запущено оновлену версію Системи електронних платежів (СЕП-4) відповідно до міжнародного стандарту ISO20022. Тепер СЕП надає цілодобове обслуговування, що означає постійне проведення міжбанківських платіжних операцій без зупинки системи та миттєвий перехід від одного календарного дня до іншого [5].

Під час повоєнного відновлення СЕП відіграє значну роль у відновленні ринку кредитування в Україні, та й банківської системи загалом. Найголовніше – це підвищення доступності кредитних послуг у тому числі тим, хто знаходиться у важкодоступних регіонах, що напряму

постраждали від збройного конфлікту. Також можна відзначити зменшення бюрократії – це дозволяє швидше та ефективніше надавати фінансові послуги, спрощує процедури одержання кредитів, зменшує час, необхідний на здійснення фінансових операцій. Рішення приймаються швидше, що може бути критично важливим у повоєнний період для підтримки підприємств та населення фінансовою допомогою. Важливо пам'ятати і про контроль за фінансовою безпекою. Системи електронного платежу можуть використовувати передові технології для забезпечення безпеки фінансових операцій та перевірки статусу клієнтів. Одними із таких є електронна ідентифікація та верифікація. Вони сприяють покращенню безпеки та ефективності фінансових операцій, забезпечуючи точну та надійну ідентифікацію осіб та перевірку їх особистих даних у фінансових установах.

Електронна ідентифікація дозволяє впевнитися у правдивості та достовірності особистої інформації клієнтів, що робить процес кредитування більш надійним та ефективним. Це допомагає зменшити ризики шахрайства, запобігає виникненню фінансових порушень та зловживань, а також сприяє підвищенню довіри як банківських установ, так і самих клієнтів, до фінансової системи. Такі покращення впливають на стабілізацію та відновлення довіри до кредитного ринку після кризових періодів, у тому числі після воєнних конфліктів.

Окрім перелічених переваг СЕП, варто зазначити, що вона може використовуватися для стимулювання розвитку фінансових інновацій, адже сприяє створенню нових фінансових продуктів та послуг, що може

стимулювати конкуренцію на ринку та розвиток фінансового сектору в цілому.

Національний Банк України визначив як пріоритет свого дослідження до 2025 року запровадження ефективної цифрової фінансової екосистеми, що являє собою інноваційне рішення, що базується на цифрових технологіях та блокчейні і забезпечує безпеку та швидкість фінансових транзакцій. Така система може бути і децентралізованою, тобто не залежати від центральних органів управління, і мати відкритий код, що дозволяє будувати на її основі різноманітні фінансові інструменти та послуги. Цифрова фінансова екосистема може включати в себе різноманітні фінансові компанії, банки, стартапи, фінтех-компанії та інші учасників фінансового ринку [6].

Для кредитного ринку цифрова фінансова екосистема має як переваги, так і недоліки. Ознайомимося з ними на рис. 3.

Важливим елементом у повоєнному відновленні кредитного ринку є діджиталізація, що являє собою процес перетворення традиційних послуг, процесів та процедур у цифровий формат, який передбачає використання технологій для оптимізації, автоматизації та покращення різних аспектів фінансового сектору [7, с. 218].

У повоєнному відновленні кредитний ринок має можливість використовувати діджиталізацію для покращення процесів кредитування, забезпечення більшої доступності фінансових послуг і сприяння економічному відновленню країни. Цей процес може включати в себе перехід до електронних платіжних систем, онлайн кредитування, цифрові інструменти для оцінки кредитоспроможності клієнтів, автоматизацію процесів оцінки ризику та управління кредитами.

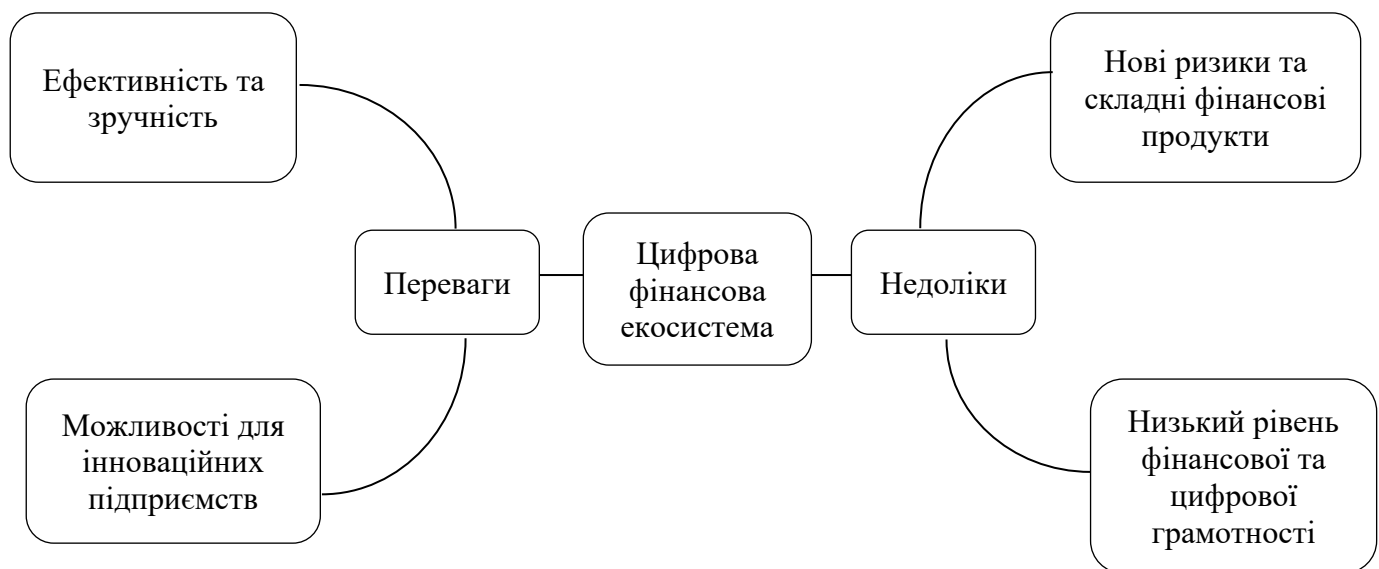

Рис. 3. Переваги та недоліки впровадження цифрової фінансової екосистеми для кредитного ринку

Джерело: Складено автором за даними: [8;9].

У повоєнному відновленні кредитний ринок має можливість використовувати діджиталізацію для покращення процесів кредитування, забезпечення більшої доступності фінансових послуг і сприяння економічному відновленню країни. Цей процес може включати в себе перехід до електронних платіжних систем, онлайн кредитування, цифрові інструменти для оцінки кредитоспроможності клієнтів, автоматизацію процесів оцінки ризику та управління кредитами.

Діджиталізація дозволяє зменшити бюрократію, підвищити швидкість та точність в обслуговуванні клієнтів, що є особливо важливим у період відновлення після війни. Вона сприяє ефективному використанню ресурсів, підвищенню доступності фінансових послуг для населення та підприємств, а також створенню більш стійких та ефективних механізмів управління ризиками. Проте варто не забувати і про проблеми, як от: недостатня фінансова

та цифрова грамотність користувачів, можливість відстежування персональних даних та клієнтської бази в режимі реального часу, а також необхідність регуляторного контролю за використанням цифрових технологій у фінансовому секторі.

Як приклад діджиталізації, для відновлення та покращення кредитного ринку, можна запропонувати запровадження електронних аграрних розписок. Це електронні документи, які використовуються для забезпечення кредитів, використовуючи сільськогосподарські продукти як заставу. Вони є альтернативою традиційним паперовим аграрним розпискам і дозволяють зменшити витрати на їх видачу та обіг. Електронні аграрні розписки забезпечують більш швидкий та зручний доступ до фінансування для сільськогосподарських підприємств. Зі схемою отримання цих розписок можна ознайомитися на рис. 4.

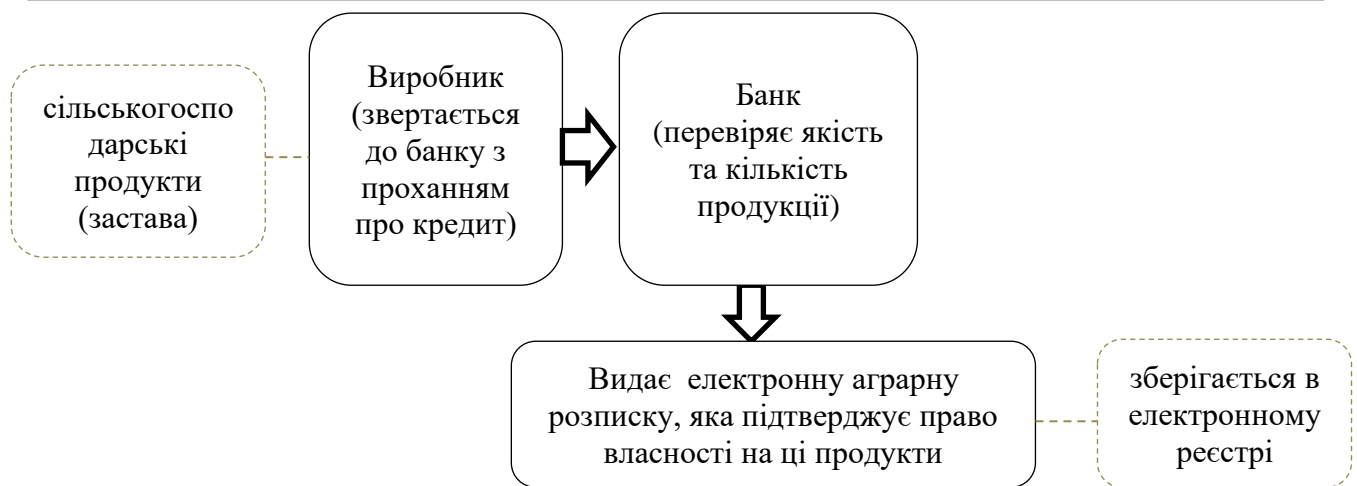

Рис. 3.4. Процес видачі електронних аграрних розписок

Джерело: Складено автором за даними: [10; 11].

Дані електронні розписки можуть бути використанні не лише для отримання кредиту під заставу, але й для їх обміну або продажу на товарній біржі, а також для здійснення розрахунків у торгівлі. Таку розписку можна перепродавати, чи передавати право власності іншій особі. Дані технології дозволяють скоротити час видачі та обігу розписок, забезпечуючи швидший та зручний доступ сільськогосподарським підприємствам до фінансування, сприяють скороченню витрат на емісію та обіг, оскільки вони не потребують паперу та інших матеріалів. Окрім цього є надійними та безпечними, адже

зберігаються в електронному реєстрі.

Висновки. У повоєнний період інновації та технології відіграють важливу роль у розвитку кредитного ринку. Електронні системи значно спрощують процеси кредитування та обслуговування клієнтів, створюючи більш швидкий та ефективний доступ до фінансових послуг. Технологічні новації у сфері кредитування, зокрема діджиталізація та електронна ідентифікація, дозволяють банкам оптимізувати процеси, забезпечуючи більш ефективну роботу, зниження витрат та прискорення обслуговування клієнтів.

Список використаної літератури

1. Чупріна М. О., Лазоренко Т. В. Упровадження інноваційних технологій кредитування в умовах електронної комерції. Підприємництво та інновації. 2021. № 21. С. 72-75
2. Адаменко М. В., Волкова Г. І., Дашкевич В. М. Розвиток інноваційних банківських послуг у сфері кредитування. Ефективна економіка. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/100.pdf
3. Кузнецова М. А., Гуйгова Ю. І. Розвиток та впровадження інноваційних банківських послуг в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/52.pdf
4. СЕП. Факти та цифри, 9 місяців 2023 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/sep-fakti-ta-tsifri-9-misyatsiv-2023-roku>

5. Система електронних платежів. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/payments/sep>

6. Актуалізовано пріоритети досліджень Національного банку до 2025 року. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/aktualizovano-prioriteti-doslidjen-natsionalnogo-banku-do-2025-roku>

7. Холявко Н. І., Козлянченко О. М. Світові тенденції діджиталізації банківського сектора. Проблеми економіки. 2021. № 2 (48). С. 217-224 Цифрові технології у фінансах: сучасність та перспективи. Державний університет економіки і технологій. URL: <https://www.duet.edu.ua/ua/press-center/news/664>

8. Україна 2030e — країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoju.html>

9. Ринок потребує таких фінінструментів, як електронні аграрні розписки — експерти. Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3743023-rinok-potrebue-takih-fininstrumentiv-ak-elektronni-agrarni-rozpiski-eksperti.html>

10. Електронні аграрні розписки: перспективи й необхідність їх запровадження в Україні. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/06/16/701240/>